

**Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна
Харківська державна наукова бібліотека
імені В. Г. Короленка**

МУЗЕЙНА СПРАВА НА ХАРКІВЩИНІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

**НАУКОВО-ДОПОМІЖНИЙ
ПОКАЖЧИК**

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Центр краєзнавства

Міністерство культури України
Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка

МУЗЕЙНА СПРАВА НА ХАРКІВЩИНІ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

Науково-допоміжний покажчик

Харків – 2011

УДК 069.01(477.54)
ББК 79.1(4УКР-4ХАР)
М 89

Рецензенти:

доктор історичних наук, заслужений працівник освіти України, проф., зав. каф. історіогр., джерелознавства та археол. ХНУ імені В. Н. Каразіна С. І. Посохов; головний бібліограф ЦНБ ХНУ імені В. Н. Каразіна Ю. Ю. Полякова.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 8 від 25.06.2010 року)*

Музейна справа на Харківщині : становлення та розвиток : наук.-допоміж.
М 89 покажч. / укл. : Т. О. Сосновська, В. О. Ярошик. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 228 с.

ISBN 978-966-623-753-1

Покажчик містить відомості про літературу, видану протягом XIX–XXI століть, яка висвітлює становлення музейної справи на Харківщині, її розвиток на різних історичних етапах та сучасний стан.

Видання призначене для викладачів гуманітарних наук, музейних працівників, краєзнавців, спеціалістів з охорони пам'яток культури, а також для тих, хто цікавиться вітчизняною історією і культурою.

УДК 069.01(477.54)
ББК 79.1(4УКР-4ХАР)

ISBN 978-966-623-753-1

© Харківська державна наукова бібліотека
імені В. Г. Короленка 2011

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2011

© Сосновська Т. О., Ярошик В. О., укл., 2011

© Літвінова О. О., макет обкладинки, 2011

ВІД УКЛАДАЧІВ

У сучасному світі музей як науково-дослідний і соціокультурний інститут володіє широкими можливостями для формування особистості.

Музейна справа на Харківщині виникла у XIX столітті. Вивчення її історії сприяє розумінню суті створення музеїв, реалізації ними нових завдань, зорієнтованих на європейські стандарти.

Бібліографічний покажчик містить літературу, видану протягом XIX–XXI століть, яка висвітлює розвиток музейної справи на Харківщині на різних етапах та її сучасний стан. Структура видання розкриває теоретичні засади, джерельну базу, методику та нові технології музейної практики, організацію мережі музеїв в історичній ретроспекції.

У покажчику представлені монографії, збірники матеріалів наукових конференцій, статті з періодичних видань, автореферати дисертацій тощо.

У розділах, присвячених музеям Харківської області, представлені статті з районних газет, які є єдиним джерелом інформації про їхню роботу.

Систематизація матеріалу – тематико-хронологічна. У розділі "Офіційні документи" – у зворотній хронології, у розділах "Виставки" історичного та художнього музеїв – у прямій хронології, матеріали шкільних музеїв м. Харкова – за нумерацією шкіл.

Бібліографічний опис при необхідності супроводжується довідковими анотаціями. Застосовано систему відсилок. Документи, не опрацьовані *de visu*, позначені астериксом (*).

Допоміжний апарат видання складається з наукового коментаря, іменного покажчика та списку скорочень.

Посібник стане у нагоді викладачам гуманітарних наук, музейним працівникам, краєзнавцям, спеціалістам з охорони пам'яток культури України, а також тим, хто цікавиться історією і культурою.

Зауваження та пропозиції просимо надсилати на адресу: 61003, Харків, пров. Короленка, 18. Державний заклад "Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка", відділ "Україніка" і електронною поштою: ukr@korolenko.kharkov.com.

ЗМІСТ

ВІД УКЛАДАЧІВ.....	3
С. М. Куделко, О. Г. Павлова З ІСТОРІЇ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ НА ХАРКІВЩИНІ.....	4
1 ОРГАНІЗАЦІЯ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ.....	16
1.1 ЗАКОНОДАВЧІ ДОКУМЕНТИ	16
1.2 ЗАГАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ.....	17
1.3 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МУЗЕЙНОЇ ПРАКТИКИ.....	22
1.4 МЕТОДИКА МУЗЕЙНОЇ ПРАКТИКИ	29
1.5 НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В МУЗЕЙНІЙ СПРАВІ.....	31
1.6 ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ	32
2 ІСТОРІЯ МУЗЕЙНОГО БУДІВНИЦТВА НА ХАРКІВЩИНІ.....	34
2.1 ХІХ – ПОЧАТОК ХХ ст.....	34
2.1.1 Музеї дореволюційного Харкова	37
2.1.1.1 Музеї Харківського університету	37
2.1.1.1.1 Загальні матеріали	37
2.1.1.1.2 Окремі музеї університету	38
Анатомічний музей.....	38
Археологічний музей	38
Гірничопромисловий музей.....	39
Етнографічний музей	39
Зоологічний музей	41
Музей красних мистецтв та старожитностей	42
Мінералогічний музей.....	47
2.1.1.2 Музей Харківського відділення «Русского технического общества»	47
2.1.1.3 Міський художньо-промисловий музей.....	47
2.1.1.4 Харківський єпархіальний церковно-археологічний музей	51
2.1.1.5 Кустарний музей	53
2.1.1.6 Педагогічний музей	53
2.1.1.7 Музей бджільництва.....	54
2.1.1.8 Пересувні музеї	54
2.2 РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД У МУЗЕЙНІЙ ПРАКТИЦІ.....	54
2.2.1 Трансформація музейної справи у 20–30-х роках ХХ століття	54

2.2.1.1	Загальні матеріали	54
2.2.1.2	Окремі музеї Харкова 20–30 років ХХ ст.	56
	Музей революції	56
	Музей Слобідської України ім. Г. С. Сковороди	57
	Соціальний музей ім. Артема	60
	Музей українського мистецтва	60
	Центральний художньо-історичний музей ім. Г. Сковороди	61
	Картинна галерея ім. Т. Г. Шевченка	62
	Інші музеї	63
2.2.2	Музеї Харкова під час Другої світової війни	64
2.2.3	Музейна політика у 50–80-ті роки ХХ ст.	65
2.3	РОЗВИТОК МУЗЕЙНИЦТВА В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ	68
3	МЕРЕЖА МУЗЕЇВ	70
3.1	ДЕРЖАВНІ МУЗЕЇ	70
3.1.1	Харківський державний історичний музей	70
	Колекції	75
	Наукова діяльність	84
	Просвітницька робота	85
	Організація експозиційної роботи	86
	Виставки	87
3.1.1.1	Музей-філія "Харківщина у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років"	92
3.1.2	Музей Холокоста	93
3.1.3	Музей історії харківських партійних та комсомольських організацій	94
3.1.4	Історико-краєзнавчі музеї міст і сіл Харківщини	94
	Балаклійський район	94
	Барвінківський район	95
	Близнюківський район	96
	Богодухівський район	96
	Борівський район	97
	Валківський район	97
	Великобурлуцький район	99
	Вовчанський район	99
	Дворічанський район	100
	Дергачівський район	100
	Зачепилівський район	101
	Зміївський район	101
	Музей радянсько-чехословацької дружби (с. Соколове) ..	102
	Золочівський район	104

Ізюмський район	104
Кегічівський район	105
Красноградський район	105
Краснокутський район	107
Куп'янський район	107
Лозівський район	108
Нововодолазький район	109
Первомайський район	110
Печенізький район	110
Сахновщинський район	110
Харківський район	111
Чугуївський район	111
Шевченківський район	113
3.1.5 Етнографічні музеї	113
3.1.5.1 Музей народного мистецтва Слобожанщини	113
3.1.5.2 Інші етнографічні музеї	114
3.1.6 Музеї спеціального призначення	114
3.1.6.1 Музеї вищих навчальних закладів	114
3.1.6.1.1 Загальні матеріали	114
3.1.6.1.2 Музеї Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна	115
Музей археології та етнографії	115
Музей історії університету	116
Музей природознавства	118
3.1.6.1.3 Музей Харківського національного педагогічного університету	123
3.1.6.1.4 Музеї національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут"	123
3.1.6.1.5 Музей Харківської національної академії	124
міського господарства	124
3.1.6.1.6 Музей Харківського університету внутрішніх справ	124
3.1.6.1.7 Музей Харківського національного медичного університету	124
3.1.6.1.8 Музей Харківського гуманітарного інституту "Народна українська академія"	125
3.1.6.1.9 Музеї інших харківських вищих навчальних закладів	125
3.1.6.2 Музеї училищ та технікумів	126
3.1.6.3 Шкільні музеї	127
3.1.6.3.1 Загальні матеріали	127
Шкільні музеї м. Харкова	128

Шкільні музеї Харківської області.....	132
Музей історії Харківського обласного палацу дитячої та юнацької творчості.....	158
3.1.6.4 Музеї установ та підприємств.....	134
3.1.6.4.1 Загальні матеріали.....	134
3.1.6.4.2 Окремі музеї.....	134
Завод "Електромашина".....	134
Харківський електро-механічний завод.....	135
Харківський канатний завод	135
Харківський тракторний завод	135
Харківський завод транспортного машинобудування ім. В. О. Малишева.....	136
Народний музей Харківського трамвайно-тролейбусного управління (ХТТУ).....	137
Музей історії Південної залізниці	137
Музей депо "Жовтень".....	137
Музей води.....	138
Філіал музею води в с-щі Кочеток	
Чугуївського р-ну	138
Музей історії кримінально-виконавчої системи.....	139
Музей швидкої допомоги	139
Інші музеї установ і підприємств	139
3.1.7 Меморіальні музеї.....	141
3.1.7.1 Загальні матеріали.....	141
3.1.7.2 Окремі музеї.....	142
Меморіальний музей-квартира родини Гризодубових	142
Музей бойової та трудової слави органів внутрішніх справ Харківщини.....	144
Музей чекістської слави	145
Інші музеї бойової слави	145
3.1.8 Художні музеї, галереї.....	146
3.1.8.1 Загальні матеріали.....	146
3.1.8.2 Харківський художній музей	147
Загальні матеріали.....	147
Колекції музею	150
Репродукції, альбоми із фондів музею.....	154
Виставки	156
3.1.8.2.1 Філії Харківського художнього музею	168
Пархомівський історико-художній музей	168
Чугуївський історико-художній заповідник ім. І. Ю. Рєпіна	171
3.1.8.3 Художні галереї	172

Галерея "АВЕК"	172
Галерея "Вернісаж"	173
Галерея "ДАИС"	174
Галерея "Маестро"	174
Муніципальна художня галерея ім. С. І. Васильківського	175
Галерея "Український засів"	177
Картинна галерея Красноградського краєзнавчого музею	177
3.1.9 Літературні музеї	177
3.1.9.1 Загальні матеріали	177
3.1.9.2 Окремі музеї	178
Харківський літературний музей	178
Літературний музей Гната Хоткевича (філія Харківського літературного музею)	180
Національний літературно-меморіальний музей Г. Сковороди	180
Літературно-меморіальний музей А. Макаренка	183
Музей-дитяча бібліотека ім. М. Островського	183
Музей М. Л. Кропивницького	184
3.1.10 Театральні та музикальні музеї	184
3.1.10.1 Загальні матеріали	184
3.1.10.2 Окремі музеї	184
Музей театральних ляльок	184
Музей-клуб К. І. Шульженко	185
3.1.11 Музеї спортивні	186
3.1.12 Музеї-заповідники. Музеї просто неба	186
3.2 МУЗЕЇ НЕДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ	187
3.2.1 Церковно-історичний музей Харківської єпархії	187
3.2.2 Музей міської садиби	187
3.2.3 Музей сексуальних культур світу	188
4 МУЗЕЄЗНАВЦІ ХАРКІВЩИНИ	189
5 БІБЛІОГРАФІЯ	195
Інтернет-адреси музеїв Харкова	198
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	199
СПИСОК СКОРОЧКНЬ	221